

مقایسه شادکامی، انگیزه پیشرفت و هوش اجتماعی در دانش آموزان پسر دوره متوسطه دوم خانواده های تک فرزند و چند فرزند شهر اراک

چکیده

پژوهش حاضر با هدف مقایسه شادکامی، انگیزش تحصیلی و هوش اجتماعی در دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند دوره دوم متوسطه شهر اراک انجام شد. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش علی مقایسه ای بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه فرزندان پسر خانواده های تک فرزند و چند فرزند دوره متوسطه دوم شهر اراک بودند که تعداد ۱۲۰ نفر از آنها به صورت نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزارهای این پژوهش پرسشنامه شادکامی آکسفورد (۱۹۸۹)، پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس (۱۹۷۰)، پرسشنامه هوش اجتماعی ترومسو (۲۰۰۱) بود. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش های آماری توصیفی و استنباطی که به کمک نرم افزار SPSS انجام شد، مورد استفاده قرار گرفت. نتایج پژوهش حاضر نشان داد، میانگین شادکامی میان دانش آموزان پسر خانواده های چند فرزند بیشتر از دانش آموزان پسر خانواده های تک فرزند بود. میانگین انگیزش پیشرفت در دانش آموزان پسر خانواده های چند فرزند بیشتر از دانش آموزان پسر خانواده های تک فرزند بود. (انگیزش درونی و انگیزش بیرونی). میانگین هوش اجتماعی در دانش آموزان پسر خانواده های چند فرزند بیشتر از دانش آموزان پسر خانواده های تک فرزند بود (پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت های اجتماعی و آگاهی اجتماعی).

واژه های کلیدی: شادکامی، انگیزش پیشرفت، هوش اجتماعی، خانواده ی تک فرزند

۱- مقدمه

خانواده مفهومی است که از گذشته تا به امروز پایه ای ترین نظام حفظ و دوام فرهنگ انسانها بوده و به منزله یک پدیده بشری و همگانی در نظر گرفته شده است. خانواده رکن طبیعی و اساسی اجتماع و نخستین مدرسه و مهد اصلی رشد انسان است. یکی از رویدادهای برجسته زندگی خانوادگی تصمیم گیری درباره تعداد فرزندان است. و در این میان آنچه مهمتر جلوه می کند این است که افزایش تعداد فرزندان چه تأثیری بر سلامت روانی، اجتماعی و شادکامی^۱ فرزندان دارد. تعداد والدین تک فرزند روز به روز در حال افزایش است؛ داشتن یک فرزند، بهتر یا بدتر از داشتن چند فرزند نیست و تک فرزندی نیز چون چند فرزندی مزایا و معایبی دارد. خانواده های تک فرزندی بر مسائلی خاص تأکید دارند که ممکن است در خانواده های چند فرزندی وجود نداشته باشد. شادکامی به عنوان یکی از مهم ترین نیازهای روانی بشر به دلیل تأثیرات عمده ای که بر شکل گیری شخصیت آدمی دارد؛ شادکامی و نشاط نیز یکی از مهمترین نیازهای روانی بشر هستند که تأثیر عمدهای در شکل گیری شخصیت و سلامت روان دارد. شادکامی بر نگرش و ادراکات شخصی مبتنی است و حالتی مطبوع و دلپذیر است. و از تجربه های مثبت و رضایت از زندگی نشأت می گیرد. بنابراین می توان گفت؛ شادکامی یکی از مفاهیم و مولفه های اساسی زندگی افراد به ویژه دانش آموزان به شمار می رود که ارتباط تنگاتنگی با موفقیت آموزشی دارد. با مطرح شدن روزافزون اهمیت شادکامی بر همه ابعاد انسان توجه بسیاری از پژوهشگران به این مسأله جلب شده است شادکامی از جهت اثرات آن در خانواده نیز حائز اهمیت است. شادی امری مسری است، یعنی شادی یک فرد می تواند در دیگران نیز شادی پدید آورد. شادکامی زندگی را دلپذیرتر و انعطاف پذیرتر می نماید. مطالعه بر روی شادکامی اخیراً رشد قابل ملاحظه ای داشته است از آن جا که شادی یکی از هیجانانگیزترین اساسی بشر است، لذا هرکس به فراخور خود آن را تجربه می نماید. (آرگایل، مارتین و لو، ۱۹۹۵) شادی را ترکیبی از وجود عاطفه مثبت، فقدان عاطفه منفی و رضایت از زندگی می دانند. جامع ترین و در عین حال عملیاتی ترین تعریف شادمانی را (وینهوون، ۱۹۸۸) ارائه میدهد؛ به نظر او، شادمانی به قضاوت فرد از درجه یا میزان مطلوبیت کیفیت کل زندگی اش اطلاق میگردد. چرا که این تصمیم بر سبک زندگی و از آن مهمتر کیفیت زندگی خانوار مؤثر است.

از موضوعات قابل بررسی در خانواده های تک فرزند و چند فرزند، میزان انگیزش پیشرفت فرزندان در این خانواده ها است. انگیزه^۲ پیشرفت را می توان این گونه تعریف کرد، وقتی فرد برای موفقیت انگیزه پیدا می کند، انتظار پیامدهای مثبت دارد و وقتی برای اجتناب از شکست با انگیزه می شود، انتظار پیامدهای منفی دارد. انگیزش، انتظار پیامدهای منفی دارد انگیزه پیشرفت مبنای رسیدن به موفقیت و رسیدن به همه آرزوها در زندگی است. حالتی از یادگیری است که فرد را وادار می کند، برای موفقیت، خشنودی و معیارهای شخصی عالی تلاش کند. (لبرمن، رامودیوس، ۲۰۰۷) نظریه انگیزش پیشرفت براساس تحقیقات اولیه هوپ، سیرز، مک کلند و اتکینسون و آرچر استوار است. این نظریه بر نقش هدف در موفقیت و شکست دانش آموزان تأکید دارد (خدوی، وکیلی مفاخری، ۱۳۹۰). بنابر دیدگاه (1970، هرنمنس؛ به نقل از نوحی، ۱۳۹۱) انگیزه پیشرفت از چند مؤلفه سطح آرزو، رفتار مخاطره آمیز، ارتقاطلی، مسئولیت پذیری، پشتکار، آینده نگری، رفتارشناختی، انتخاب دوست و رفتار موفق تشکیل شده است. اصطلاح انگیزش به معنی حرکت دادن مشتق شده است مفهوم کلی جنبش (تحرك) منعکس کننده این تصور عام است که انگیزش چیزی است که ما را به جنبش و تحرك وادار و کمک می کند تا تکلیف خود را کامل کنیم (شهر آرای ۱۳۸۶).

انگیزش به حالت های درونی ارگانیزم که موجب هدایت رفتار او به سوی نوعی هدف می شود اشاره می کند. به طور کلی، انگیزش را می توان به عنوان نیروی محرک فعالیت های انسان و عامل جهت دهنده آن تعریف کرد. انگیزش را به موتور و فرمان اتومبیل تشبیه کرده اند و در این مقایسه نیرو و جهت، مفاهیم عمده انگیزش هستند. بنابراین انگیزش عامل فعال ساز رفتار انسان است (خدایپناهی، ۱۳۹۳).

انگیزه اصطلاحی است که غالباً با انگیزش مترادف به کار می رود. با این حال می توان انگیزه را دقیق تر از انگیزش و به عنوان حالت مشخصی که سبب ایجاد رفتاری معین می شود تعریف کرد. به سخن دیگر انگیزش عامل کلی مولد رفتار به حساب می آید در حالی که انگیزه حالت اختصاصی رفتار یک شخص می باشد. مثال وقتی که می پرسیم چرا فلان شخص رفتار خاصی را انجام داد به دنبال انگیزه او هستیم (حسن زاده، ۱۳۹۳). نیاز به پیشرفت^۳، یعنی میل به انجام خوب کارها برای رقابت کردن و پیشی گرفتن از دیگران (شولتز، ۱۹۸۹)

از نظر (ریو، ۲۰۱۳) بین افراد از نظر سطح بالا و سطح پایین در نیاز به پیشرفت در زمینه های مختلف تفاوت وجود دارد. نیاز بالا به پیشرفت، با کارکرد مؤثر افراد در چندین زمینه رابطه وجود دارد. افراد دارای نیاز پیشرفت بالا، اهداف واقعی دارند، خطرپذیرند، در جستجوی بازخورد و استفاده

¹ happiness

² achievement motivation

³ Achievement

بیشتر از نتایج اعمال خود هستند، مسئولیت شخصی بیشتری دارند و به دنبال فرصت های بیشتری برای ارضای نیاز به پیشرفت هستند، از رقابت های شدید پرهیز می کنند و ترجیح می دهند افراد شایسته ای را انتخاب کنند. افراد سطح بالا در نیاز پیشرفت هنگام کار با تکالیف دشوار، مقاومت و پافشاری بیشتری دارند، می کوشند تا مشکلات بیشتری را حل کنند و اگر یک روش قدیمی کارآمد نبود، تمایل بیشتری برای آزمودن رویکردهای مختلف نشان می دهند. از اعتماد به نفس بالایی برخوردار بوده و دوست دارند کارهای خود را به تنهایی انجام دهند. نیاز به پیشرفت ارتباط مثبت و معناداری با میزان پایداری دارد که افراد در برابر شکست از خود نشان می دهند، درست به همان صورت که افراد با نیاز پیشرفت، گرایش به موفقیت دارند، انگیزه اجتناب از شکست را نیز در سر می پروراند. گرایش به اجتناب از شکست افراد را برمی انگیزد تا از خود در برابر از دست دادن حرمت خود، احترام اجتماعی و ترس از شرمندگی دفاع کنند (سالاری فر و همکاران، ۱۳۹۰).

جان اتکینسون (۱۹۶۴ به نقل از محمد زاده ۱۳۸۴) معتقد بود که نیاز پیشرفت فقط تا اندازه ای رفتار پیشرفت را پیش بینی می کند. طبق نظریه مک کلند، انگیزه پیشرفت از آرزوهای فزاینده کودک ناشی می شود. وقتی کودکی با یک موقعیت جدید پیشرفت مثل یک معمای علمی برخورد می کند، هیچ انتظاری از توانایی خود برای حل آن ندارد. اگر این معما آن قدر مشکل نباشد و او بتواند به طور صحیح آن را حل کند او به زودی آرزوهای خاصی پیدامی کند و از این آرزوها لذت می برد. آن چه که در ظهور نیاز به پیشرفت ضروری است تسلط بر موقعیتهایی است که به تدریج پیچیده تر می شود و به موفقیت می انجامد و این موفقیت و لذت ناشی از آن نیاز به پیشرفت را تقویت می کند و باعث افزایش این رفتار در موقعیتهای بعدی می شود. (فیست و فیست، ۲۰۱۳)

در نوع شناسی هوش، به انواع متنوع و مختلفی اشاره شده است که برخی از آنها هوش را شامل هوش طبیعی، هوش معنوی، هوش ذهنی، هوش هیجانی و ... میدانند. یکی از این هوشها که به اشتباه معادل با هوش عاطفی و هیجانی قلمداد میکنند و به جای هم استفاده میکنند، هوش^۴ اجتماعی است. در حالی که هوش اجتماعی علیرغم شباهت با دیگر هوش ها، اخص تر از هوش عاطفی یا هیجانی بوده و دارای ویژگی ها و شاخص های منحصر به فرد است. ریشه ی نظریه ی هوش اجتماعی به دوره ی آغاز حرکت های مربوط به بررسی و مطالعه هوش انسان مرتبط است. ثرنادیک استاد روان شناسی دانشگاه کلمبیا یکی از اولین کسانی است که هوش هیجانی را شناخت و آن را هوش اجتماعی نامید. او هوش اجتماعی را توانایی درک و مدیریت کردن مردان و زنان، پسران و دختران برای تعامل و ایجاد روابط انسانی برشمرد. هوش اجتماعی اصطلاحی است که به توانایی درک دیگران، عمل و رفتار هوشمندانه و زیرکانه در روابط با دیگران و به کارگیری آن در تعاملات اجتماعی سازگاران اشاره میکند (صفاری نیا، سلگی و توکلی، ۱۳۹۰). براساس یافته های گلمن افرادی که از هوش اجتماعی بالایی برخوردارند میدانند که چگونه هیجانات و احساسات خود و دیگران را کنترل و هدایت کنند (گلمن، ۲۰۱۰؛ به نقل از طباطبایی، ۱۳۹۴). هوش اجتماعی یک توانایی ضروری برای افراد به منظور ارتباط، درک و تعامل موثر با دیگران است (نیچهولت، استاک و نیشیدا، ۲۰۰۹). هوش اجتماعی مبین ویژگیهایی است که فرد بر اساس آنها روابط بین خود و دیگران را مدیریت میکند.

با توجه به مطالب گفته شده و نظر به اینکه پژوهش های انجام شده در زمینه بررسی شادکامی، انگیزش پیشرفت و هوش اجتماعی در خانواده های تک فرزند و چند فرزند متفاوت می باشد، در این پژوهش، به مطالعه این ویژگی های روانشناختی در این افراد می پردازیم، به عبارتی سوال اصلی که به دنبال پاسخگویی به آن هستیم این است که آیا بین شادکامی، انگیزش پیشرفت و هوش اجتماعی دانش آموزان تک فرزند و چند فرزند تفاوت وجود دارد؟

۲-۱- فرضیه پژوهش :

بین شادکامی، انگیزش پیشرفت و هوش اجتماعی در دانش آموزان پسر دوره متوسطه دوم خانواده های تک فرزند و چند فرزند شهر اراک تفاوت وجود دارد (فرضیه اصلی).

۳-۱- فرضیه های فرعی :

بین شادکامی در دانش آموزان پسر دوره متوسطه دوم در خانواده های تک فرزند و چند فرزند شهر اراک تفاوت وجود دارد.
بین انگیزش پیشرفت در دانش آموزان پسر دوره متوسطه دوم در خانواده های تک فرزند و چند فرزند شهر اراک تفاوت وجود دارد.
بین هوش اجتماعی در دانش آموزان پسر دوره متوسطه دوم در خانواده های تک فرزند و چند فرزند اراک تفاوت وجود دارد.

۱-۴- پیشینه پژوهش

هر چند تحقیقی با عنوان مقایسه شادکامی، انگیزه پیشرفت و هوش اجتماعی انجام نشده است، اما پژوهش‌های دیگری که مرتبط با متغیرهای حاضر در پژوهش است، انجام شده است.

خانی، غفاری و محمودی (۱۴۰۱) در پژوهش خود با عنوان «تحلیل نقش میانجی‌گری مسئولیت‌پذیری در تبیین تاثیر هوش اجتماعی بر شادکامی پرستاران» به این نتیجه رسیدند که با توجه به نقش ابعاد هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری بر میزان شادکامی پرستاران، به نظر می‌رسد با تقویت هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری در پرستاران، می‌توان شادکامی و عملکرد مراقبتی آنان را ارتقاء داد.

در پژوهشی دیگر بیانی و حقانی (۱۴۰۰) در پژوهش خود با عنوان «رابطه مهارت‌های مثبت‌اندیشی با انگیزه پیشرفت و شادکامی و عزت‌نفس دانش‌آموزان دختر سال دوم هنرستان» به این نتایج رسیدند که آموزش مثبت‌اندیشی بر انگیزش پیشرفت و شادکامی دانش‌آموزان دختر پایه دوم هنرستان‌های شهر بجنورد موثر نیست. آموزش مثبت‌اندیشی بر عزت‌نفس دانش‌آموزان دختر پایه دوم هنرستان‌های شهر بجنورد موثر بوده و میانگین آن را افزایش داده است.

سمیعی نیا و کاشی کار (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «پیش‌بینی انگیزه پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دختر بر اساس شادکامی» نشان داد که بین شادکامی و ابعاد آن با انگیزه پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دختر رابطه وجود دارد و متغیر شادکامی و ابعاد آن می‌تواند انگیزه پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی کنند.

وطنی و عباسپور (۱۳۹۹) در پژوهش خود با عنوان «تاثیر برنامه مثبت‌اندیشی بر سلامت معنوی، شادکامی دانشجویان» نشان داد که آموزش گروهی مثبت‌اندیشی بر سلامت معنوی و شادکامی تاثیر دارد. نتیجه‌گیری: در نتیجه می‌توان از روش آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی به عنوان روشی کارآمد برای افزایش سلامت معنوی و شادکامی دانشجویان استفاده نمود.

دیناروند (۱۳۹۹) در پژوهش خود با عنوان «تاثیر آموزش هوش هیجانی بر سازگاری اجتماعی - فردی و شادکامی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر بندر امام خمینی (ره)» نشان داد که آموزش به کار رفته باعث افزایش شادکامی، سازگاری اجتماعی و همچنین پیشرفت در عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان می‌شود. به طور کلی، می‌توان گفت که آموزش به کار رفته در تحقق فرضیه‌های پژوهش اثربخش است.

منصوری (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان «پیش‌بینی سطح شادکامی بر اساس انگیزش یادگیری و ویژگی‌های شخصیتی در دانشجویان دانشگاه طلوع مهر» به این نتایج دست یافت که ویژگی‌های شخصیت روان رنجوری، برون‌گرایی و انگیزش یادگیری (انگیزش درونی و بی‌انگیزگی) شادکامی را پیش‌بینی می‌کنند و انگیزش درونی و بی‌انگیزگی شادکامی را پیش‌بینی می‌کنند؛ همچنین ویژگی‌های شخصیت روان رنجوری و برون‌گرایی شادکامی را پیش‌بینی می‌کنند.

صالحی عمران و عابدنی بلترک (۱۳۹۶) در پژوهش خود با عنوان «بررسی رابطه بین شادکامی با موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در فضاهای آموزشی استان مازندران با تأکید بر نقش برنامه ریزی آموزشی» به این نتیجه رسیدند که شادکامی دانش‌آموزان با فضای فیزیکی مدارس رابطه معنی‌داری ندارد. به عبارت دیگر در مدارس با فضای فیزیکی مناسب و نامناسب یکسان است. همچنین بیانگر آن بود که شادکامی دانش‌آموزان با جنسیت آن‌ها نیز رابطه معنی‌داری ندارد و شادکامی در مدارس روستایی بیشتر از شهری مشاهده گردید. علاوه بر آن شادکامی دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی (آخرین معدل) رابطه معنی‌دار داشت و بین شادکامی دانش‌آموزان با رشته تحصیلی آنان نیز رابطه معنی‌داری مشاهده شد. هاشمی و ماهور (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان «اثربخشی آموزش ذهن‌آگاهی بر شادکامی دانش‌آموزان» نشان دادند که آموزش ذهن‌آگاهی می‌تواند باعث افزایش شادکامی دانش‌آموزان شود.

شیری و احمدی (۱۳۹۴) در پژوهش خود با عنوان «مقایسه‌ی انگیزش پیشرفت و ابعاد آن در نوجوانان خانواده‌های تک‌فرزند و چندفرزند» نشان دادند که انگیزش پیشرفت نوجوانان خانواده‌های تک‌فرزند کمتر از انگیزش پیشرفت خانواده‌های بیشتر از یک فرزند است.

قدم پور و بیرانوند (۱۳۹۴) در پژوهشی با موضوع «اثر آموزش معنادرمانی بر شادکامی و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان» به این نتیجه رسیدند که آموزش معنادرمانی باعث افزایش شادکامی و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود.

کیامرثی و مومنی (۱۳۹۲) در پژوهشی دیگر با عنوان «بررسی ارتباط سرمایه اجتماعی و شادکامی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دختر دبیرستانی» به این نتایج رسیدند که سرمایه اجتماعی و شادکامی ۱۳ درصد از پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر را تبیین می‌کند. این نتایج نشان می‌دهد که سطوح بالای سرمایه اجتماعی و شادکامی، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد.

۲- روش شناسی

این پژوهش از نظر هدف کاربردی بوده و روش این تحقیق، از نوع علی مقایسه ای است. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانش آموزان پسر مقطع دوم متوسطه شهر اراک بودند، از هر گروه ۶۰ نفر به عنوان نمونه به صورت در دسترس انتخاب شدند. لازم بذکر است که دانش آموزان از همه لحاظ به هم شبیه بودند و تنها تفاوت بین آنها در تک فرزند بودن و نبودن آنها بود. ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه است و پرسشنامه های مورد استفاده در این پژوهش به شرح زیر می باشد.

۲-۱- ابزار پژوهش

۲-۱-۱- پرسشنامه شادکامی

این پرسشنامه در سال ۱۹۸۹ توسط آرچیل، مارتین و کراسلند ساخته شد. شیوه ساخت آن به این گونه بود که این پژوهشگران از طریق رایزنی با آرون تی بک، جملات مقیاس افسردگی بک را وارونه کردند و ۲۱ گویه به دست آمد. سپس ۱۱ ماده به این ۲۱ ماده افزوده شد و در نهایت با بررسیهای نهایی مقیاس ۲۹ گویهای پرسشنامه شادکامی آکسفورد (OHI) پدید آمد. همچنین در سالهای بعد این پرسشنامه تغییراتی یافت و با نام questionnaire happiness oxford یا با اختصار OHQ منتشر شد.

۲-۱-۲- پرسشنامه انگیزه‌ی پیشرفت

پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس (Hermes, 1970): بر مبنای دانش نظری و تجربی موجود درباره نیاز به پیشرفت و با بررسی پیشینه پژوهش های مربوط به موضوع نیاز به پیشرفت، این پرسشنامه را ساخته است. پرسشنامه اولیه دارای ۰۴ سؤال بود که بر مبنای ده ویژگی که متمایز کننده افراد دارای انگیزه پیشرفت بالا از افراد با انگیزه پیشرفت پایین تهیه گردید. هرمنس برای تهیه مواد پرسشنامه، نه ویژگی افراد دارای انگیزه پیشرفت بالا، از افراد انگیزه پیشرفت پایین حاصل از پژوهشهای قبلی را به عنوان مینا برای انتخاب سؤالاها برگزید. پس از اجرای آزمایشی و تجزیه و تحلیل سؤالات و محاسبه همبستگی یک یک سؤالات با کل آزمون ۰۴ سؤال به عنوان پرسشنامه نهایی انگیزه پیشرفت انتخاب شد. الزم به ذکر است که پس از تحلیل سؤالات هیچ سؤال معناداری در رابطه با ویژگی دهم در پرسشنامه نهایی وارد نشد، لذا پرسشنامه نهایی تنها براساس ۴ ویژگی ساخته شد. سؤالات پرسشنامه به صورت جملات ناتمام بیان شده است. و به دنبال هر جمله چند گزینه داده شده است. جهت یکسان سازی ارزش سؤالات برای هر ۰۴ سؤال پرسشنامه ۹ گزینه نوشته شده است. این گزینه ها به حسب اینکه شدت انگیزه پیشرفت از زیاد به کم یا کم به زیاد باشد به آنها نمره داده می شود. بعضی از سؤالات بصورت مثبت و بعضی دیگر به صورت منفی ارائه شده است. هرمنس ۱۴(۱۲) برای محاسبه روایی از روایی محتوایی استفاده کرد و آن روایی مورد تأیید قرار گرفت. هرمنس در سال ۱۴۱۲ برای محاسبه پایایی آزمون انگیزه پیشرفت تحصیلی از روش آزمون آلفای کرونباخ استفاده کرد. ضریب پایایی محاسبه شده برای پرسشنامه به میزان ۲/۳۰ بدست آمد. ابولقاسمی (۱۱۳۱) در پژوهشی به بررسی هنجار یابی آزمون انگیزه پیشرفت تحصیلی هرمنس بر روی دانش آموزان پرداخت و ضریب اعتبار پرسشنامه را با روش آلفای کرونباخ ۲/۱۴ گزارش کرد. اکبری (۱۱۳۱) در پژوهشی به بررسی روایی و اعتبار آزمون انگیزه پیشرفت در میان دانش آموزان دوره متوسطه استان گیلان پرداخت و ضمن تأیید روایی پرسشنامه، پایایی آن را ۲/۳۹ گزارش کرد. در پژوهش حاضر پایایی مقیاس مذکور به روش آلفای کرونباخ ۲/۱۳ محاسبه گردید.

۲-۱-۳- پرسشنامه هوش اجتماعی

این پرسشنامه دارای ۲۱ سوال بوده و هدف آن سنجش هوش اجتماعی افراد و خرده مقیاس های آن خرده مقیاس پردازش اطلاعات اجتماعی (SIP)، خرده مقیاس آگاهی اجتماعی (SA)، خرده مقیاس مهارت های اجتماعی (SS) است. در پژوهش رضائی (۱۳۸۹) پس از تأیید روایی صوری مقیاس، پایایی آن یا قابلیت اعتماد آن با استفاده از روش اندازه گیری آلفای کرونباخ محاسبه شد. معمولاً دامنه ضریب اعتماد آلفای کرونباخ از صفر (۰) به معنای عدم پایداری، تا مثبت یک (+۱) به معنای پایایی کامل قرار می گیرد و هر چه مقدار بدست آمده به عدد مثبت یک نزدیکتر باشد قابلیت اعتماد پرسشنامه بیشتر می شود. آلفای کرونباخ برای پرسشنامه مقیاس هوش اجتماعی ترومسو در جدول زیر ارائه شده است:

بعد	آلفای کرونباخ
خرده مقیاس پردازش اطلاعات اجتماعی (SIP)،	۰/۷۳
خرده مقیاس آگاهی اجتماعی (SA)	۰/۶۶
خرده مقیاس مهارت های اجتماعی (SS)	۰/۶۴
کل	۰/۸۱

۲-۲- روش اجرا

در پژوهش حاضر به منظور گرد آوری اطلاعات در زمینه ی مبانی نظری و ادبیات پژوهش، از منابع کتابخانه ای، مقالات، کتاب های مورد نیاز و نیز سایت های معتبر استفاده شده است. همچنین به منظور جمع آوری اطلاعات از روش میدانی بهره گیری شده است. به این ترتیب که ابتدا تمامی مدارس مقطع اول متوسطه شناسایی و ده مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شدند. سپس با مراجعه به مدارس و همکاری مدیران و معاونان مدارس، پرونده تحصیلی دانش آموزان بررسی شد و تعدادی از دانش آموزان که تک فرزند بودند و تعدادی که چندفرزند بودند انتخاب شدند و اطلاعات آنها از قبیل سطح سواد والدین، زندگی با پدر و مادر (بچه طالق نبودن)، عدم استفاده از داروهای خاص و همچنین سطح اقتصادی آنها یادداشت شد و ۶۰ دانش آموز تک فرزند و ۶۰ دانش آموز چندفرزند که از هر لحاظ همگن و شبیه بودند انتخاب شدند. سپس پرسشنامه بین این افراد توزیع شد و اضطراب اجتماعی، سازگاری اجتماعی و شادکامی آنها از طریق پرسشنامه ها سنجیده شد. و سپس آنها را جمع آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار دادیم.

۳- بحث درباره یافته ها

در این بخش، پیش از ورود به بررسی فرضیات تحقیق، نرمال بودن توزیع متغیرها مورد بررسی قرار گرفت. جهت بررسی نرمال بودن داده ها از آزمون شاپیرو- ویلک استفاده شده است.

جدول ۱: آزمون نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش

نتیجه ی آزمون	شاپیرو- ویلک		کلموگروف- اسمیرنوف		متغیر
	سطح معنی داری	آماره	سطح معنی داری	آماره	
نرمال است	۰/۴۰	۰/۹۴۵	۰/۶۶۰	۱/۱۰	شادکامی
نرمال است	۰/۷۲	۰/۹۵۰	۰/۳۶۰	۱/۱۹۵	هوش اجتماعی
نرمال است	۰/۵۶	۰/۹۸۶	۰/۳۹	۰/۹۹۹	انگیزه ی پیشرفت

باتوجه جدول ۱، براساس نتایج آزمون کلموگروف- اسمیرنوف و شاپیرو ویلک برای متغیرها فرض H_0 مبنی بر نرمال بودن داده ها پذیرفته می شود ($P\text{-value} > 0/05$). بنابراین شرط عدم تخطی از نرمال بودن توزیع داده ها برقرار است.

براساس نتایج، در گروه فرزندان خانواده های تک فرزند، ۳۵ درصد دانش آموزان در پایه ی اول متوسطه و ۴۰ درصد در پایه ی دوم متوسطه و ۲۵ درصد در پایه ی سوم متوسطه در حال تحصیل بودند. در گروه فرزندان خانواده های چند فرزند نیز، ۳۳/۳ درصد دانش آموزان در پایه ی اول متوسطه و ۳۵ درصد در پایه ی دوم متوسطه و ۳۱/۶ درصد در پایه ی سوم متوسطه در حال تحصیل بودند. از آزمون تحلیل واریانس یکراهه برای مقایسه ی شادکامی، مولفه های هوش اجتماعی و انگیزه ی پیشرفت در دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند استفاده شد. نتایج تحلیل واریانس یکراهه در جدول ۲ نشان می دهد که بین دو گروه دانش آموزان خانواده های چند فرزند و تک فرزند در زمینه شاخص شادکامی، انگیزه ی پیشرفت و مولفه های هوش اجتماعی (مهارت اجتماعی، آگاهی اجتماعی و پردازش اطلاعات) تفاوت معناداری وجود دارد ($sig < 0/05$).

جدول ۲- آزمون تحلیل واریانس یکراهه

معناداری	F	میانگین مجزورات	درجه آزادی	مجموع مجزورات	منبع	متغیر وابسته
۰/۰۰۰۱	۱۱۶/۶۴	۹۸۷۴/۳۱۰	۱	۹۸۷۴/۳۱۰	گروه	انگیزه‌ی پیشرفت
		۸۴/۶۵	۱۱۸	۹۹۸۹/۱	خطا	
			۱۱۹	۱۹۸۶۳/۴۱	کل	
۰/۰۰۰۱	۱۰۷/۸۹	۶۲۸۹/۲۳	۱	۶۲۸۹/۲۳	گروه	شادکامی
		۵۸/۲۹	۱۱۸	۶۸۷۹/۰۹۶	خطا	
			۱۱۹	۱۳۱۶۸/۳۲	کل	
۰/۰۰۰۱	۱۱۵/۰۵	۳۴۸۷/۰۵۶	۱	۳۴۸۷/۰۵۶	گروه	مهارت اجتماعی
		۳۰/۲۳	۱۱۸	۳۵۶۸/۰۱	خطا	
			۱۱۹	۷۰۴۶/۰۶	کل	
۰/۰۰۰۱	۱۱۴/۹۳	۳۱۲۸/۴۲	۱	۳۱۲۸/۴۲	گروه	آگاهی اجتماعی
		۲۷/۲۲	۱۱۸	۳۲۱۲/۵	خطا	
			۱۱۹	۶۳۴۰/۹۲	کل	
۰/۰۰۰۱	۱۰۹/۳۶	۳۷۲۶/۱۲	۱	۳۷۲۶/۱۲	گروه	پردازش اطلاعات
		۳۴/۰۷	۱۱۸	۴۰۲۱/۰۲	خطا	
			۱۱۹	۷۷۴۷/۱۴	کل	

با توجه جدول ۳، نتایج آزمون لامبدای ویلکز نشان می‌دهد که بین دو گروه در شاخص‌های، انگیزه‌ی پیشرفت، شادکامی و هوش اجتماعی تفاوت معنادار وجود دارد ($F=3180.840$ ، $sig < 0.05$ ، $\eta^2 = 0.13$ = لامبدای ویلکز). بالا بودن مجزورات انا نشان دهنده اثرگذاری بالای گروه شادکامی، انگیزه‌ی پیشرفت و مولفه‌های هوش اجتماعی بوده است، بنابراین می‌توان گفت بین انگیزه‌ی پیشرفت، شادکامی و هوش اجتماعی خانواده‌های تک فرزند و چند فرزند تفاوت وجود دارد.

جدول ۳- نتایج آزمون لامبدای ویلکز در تحلیل واریانس چندمتغیره

آزمون	ارزش	F	درجه آزادی	درجه آزادی اثر	سطح معنی داری	ضریب اثر (η^2)	توان آماری
لامبدای ویلکز	۰/۵۶	۴۵/۳۲۵	۱۱۷	۲	۰/۰۰۱	۰/۱۷۲	۰/۹۸۱

به منظور بررسی این فرضیات که آیا بین شادکامی در دو گروه مورد بررسی و بین انگیزه‌ی پیشرفت در دو گروه مورد بررسی و همچنین بین هوش اجتماعی در دو گروه مورد بررسی تفاوت وجود دارد یا نه از مقایسه‌ی میانگین متغیرهای پژوهش در دو گروه دانش‌آموزان خانواده‌های تک فرزند و چند فرزند با کمک آزمون t مستقل استفاده شد که نتایج آن در ادامه قابل مشاهده است.

جدول ۴- میانگین و انحراف معیار متغیر شادکامی در دانش‌آموزان خانواده‌های تک فرزند و چند فرزند

گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
دانش‌آموزان تک فرزند	۶۰	۴۶/۲۵	۵/۸۹
دانش‌آموزان چند فرزند	۶۰	۵۶/۳۲	۶/۲۵

جدول ۵-: نتایج آزمون t مستقل جهت مقایسه ی میانگین شادکامی دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند

آزمون t برای برابری میانگین				آزمون لوین برای برابری واریانس		تفاوت میانگین	df	t	Sig	F	Sig	با فرض برابری واریانس	با فرض نابرابری واریانس	شادکامی
Sig	df	t	Sig	F										
۰/۰۰۱	۱۱۷	۹/۰۸	۰/۲۱۸	۱/۲۹۰	۱۰/۰۷									
۰/۰۰۱	۱۱۷	۹/۰۸			۱۰/۰۷									

نتایج حاصل از آزمون لون در جدول ۵ نشان می دهد که فرض برابری واریانس شادکامی را در بین دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند پذیرفته می شود ($F= ۱/۲۹۰$ و $sig=۰/۲۱۸ > ۰/۰۵$). لذا با فرض برابری واریانس، میزان تفاوت میانگین شادکامی در بین دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند $۱۰/۰۷$ می باشد. با توجه به مثبت بودن میزان تفاوت و نتایج آزمون t مستقل فرض برابری میانگین شادکامی در بین دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند ($t = ۹/۰۸$ و $sig = ۰/۰۰۱ < ۰/۰۵$) و از آنجا که مقدار میانگین شادکامی در بین دانش آموزان خانواده های چند فرزند از دانش آموزان خانواده های تک فرزند بیشتر است. لذا با فاصله اطمینان ۹۵٪ می توان گفت بین شادکامی در بین دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند تفاوت وجود دارد.

جدول ۶- میانگین و انحراف معیار متغیرانگیزه ی پیشرفت در دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند

انحراف معیار	میانگین	تعداد	گروه	
۶/۵۳	۷۰/۶۴	۶۰	دانش آموزان تک فرزند	انگیزه ی پیشرفت
۷/۹۲	۸۹/۳۲	۶۰	دانش آموزان چند فرزند	

جدول ۷-: نتایج آزمون t مستقل جهت مقایسه ی میانگین انگیزه ی پیشرفت دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند

آزمون t برای برابری میانگین				آزمون لوین برای برابری واریانس		تفاوت میانگین	df	t	Sig	F	Sig	با فرض برابری واریانس	با فرض نابرابری واریانس	انگیزه ی پیشرفت
Sig	df	t	Sig	F										
۰/۰۰۱	۱۱۷	۱۰/۳۵	۰/۲۷	۱/۱۱۷	۱۸/۶۸									
۰/۰۰۱	۱۱۷	۱۰/۳۵			۱۸/۶۸									

نتایج حاصل از آزمون لون در جدول ۷ نشان می دهد که فرض برابری واریانس انگیزه پیشرفت را در بین دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند پذیرفته می شود ($F= ۱/۱۱۷$ و $sig=۰/۲۷ > ۰/۰۵$). لذا با فرض برابری واریانس، میزان تفاوت میانگین انگیزه پیشرفت در بین دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند $۱۸/۶۸$ می باشد. با توجه به مثبت بودن میزان تفاوت و نتایج آزمون t مستقل فرض برابری میانگین انگیزه پیشرفت در بین دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند ($t = ۱۰/۳۵$ و $sig = ۰/۰۰۱ < ۰/۰۵$) و از آنجا که مقدار میانگین انگیزه پیشرفت در بین دانش آموزان خانواده های چند فرزند از دانش آموزان خانواده های تک فرزند بیشتر است. لذا با فاصله اطمینان ۹۵٪ می توان گفت بین انگیزه ی پیشرفت در بین دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند تفاوت وجود دارد.

جدول ۸- میانگین و انحراف معیار مولفه های متغیر هوش اجتماعی در دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند

معیار	میانگین	تعداد	گروه
مهارت اجتماعی	۳/۵۳	۶۰	دانش آموزان تک فرزند
	۲/۹۲	۶۰	دانش آموزان چند فرزند
آگاهی اجتماعی	۲/۳۱	۶۰	دانش آموزان تک فرزند
	۲/۱۷	۶۰	دانش آموزان چند فرزند
پردازش اطلاعات	۳/۴۷	۶۰	دانش آموزان تک فرزند
	۲/۷۶	۶۰	دانش آموزان چند فرزند

جدول ۹- نتایج آزمون t مستقل جهت مقایسه ی میانگین مولفه های هوش اجتماعی دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند

آزمون t برای برابری میانگین				آزمون لوین برای برابری واریانس		تفاوت میانگین	مهارت اجتماعی
Sig	df	t	Sig	F			
۰/۰۰۱	۱۱۷	۱۲/۰۶	۰/۲۹	۱/۴۱۳	با فرض برابری واریانس	۷/۳۵	اجتماعی
۰/۰۰۱	۱۱۷	۱۲/۰۶			با فرض نابرابری واریانس		
۰/۰۰۰۱	۱۱۷	۱۱/۰۱	۰/۲۷۱	۱/۲۱۳	با فرض برابری واریانس	۹/۲	آگاهی اجتماعی
۰/۰۰۰۱	۱۱۷	۱۱/۰۱			با فرض نابرابری واریانس		
۰/۰۰۱	۱۱۷	۱۰/۲۱	۰/۳۰۱	۱/۱۱۸	با فرض برابری واریانس	۶/۱۳	پردازش اطلاعات
۰/۰۰۱	۱۱۷	۱۰/۲۱			با فرض نابرابری واریانس		

نتایج حاصل از آزمون لون در جدول ۹ نشان می دهد که فرض برابری واریانس مولفه های مهارت اجتماعی، آگاهی اجتماعی و پردازش اطلاعات در بین دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند پذیرفته می شود (به ترتیب: $F=1/413$ و $sig=0/29$ ، $F=1/213$ و $sig=0/271$ و $F=1/118$ و $sig=0/301$). لذا با فرض برابری واریانس، میزان تفاوت میانگین مولفه های مهارت اجتماعی، آگاهی اجتماعی و پردازش اطلاعات در بین دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند به ترتیب ۷/۳۵، ۹/۲ و ۶/۱۳ می باشد. با توجه به مثبت بودن میزان تفاوت و نتایج آزمون t مستقل فرض برابری میانگین مهارت اجتماعی، آگاهی اجتماعی و پردازش اطلاعات در بین دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند (به ترتیب: $sig=0/001$ و $t=12/06$ ، $sig=0/0001$ و $t=11/01$ و $sig=0/001$ و $t=10/21$) و از آنجا که مقدار میانگین مهارت اجتماعی، آگاهی

اجتماعی و پردازش اطلاعات بین دانش آموزان خانواده‌های چند فرزند از دانش آموزان خانواده‌های تک فرزند بیشتر است. لذا با فاصله اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت بین هوش اجتماعی در بین دانش آموزان خانواده های تک فرزند و چند فرزند تفاوت وجود دارد.

۴- نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد دانش آموزان پسر مقطع متوسطه‌ی دوم که در خانواده‌های چند فرزند بوده‌اند در مقایسه با دانش آموزانی پسری که در خانواده‌های تک‌فرزند بوده‌اند، بیشتر شادکامی را تجربه می‌کنند. همچنین نتایج نشان داد پسران خانواده‌های چندفرزند نسبت به پسرانی که در خانواده‌های تک‌فرزند زندگی می‌کنند انگیزه‌ی پیشرفت تحصیلی بیشتری دارند. نتایج این پژوهش همچنین نشان داد پسران نوجوانی که در خانواده‌های چند فرزند زندگی می‌کنند مهارت‌های اجتماعی بهتری دارند و در پردازش اطلاعات و آگاهی اجتماعی در مقایسه پسران خانواده‌های تک فرزند وضعیت بهتری دارند. به نظر می‌رسد یکی از عوامل مهمی که ممکن است بر مهارت‌های اجتماعی تاثیر بگذارد تعداد فرزندان است چرا که کودکان زمان قابل توجهی را با برادران و خواهران خود می‌گذرانند و به این خاطر زمینه‌ای مشترک از تعاملات در ذهن آن‌ها بوجود می‌آورد که با استفاده از آن می‌توانند افکار یکدیگر را پیش‌بینی کنند. (ملک‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹، به نقل از رچیا، ۲۰۱۷). همچنین مهارت‌های اجتماعی می‌تواند به عنوان شاهرهی برای رسیدن فرد به اهدافش در نظر گرفته شود.

۵- پیشنهادات

پژوهش حاضر محدود به جامعه‌ی پسران مقطع متوسطه‌ی دوم شهر اراک بود. که در تعمیم نتایج حاصل از آن باید احتیاط کرد. می‌توان این پژوهش را در بین جنسیت دختران و جوامع دیگر انجام داد.

منابع و مأخذ :

- ۱) آزاده، ملک‌زاده. نامور، هومن. جمهوری فراه(۱۳۹۹). مدل پیش بینی مهارت های اجتماعی در نوجوانان تک فرزند بر اساس سبک های مقابله با توجه به نقش میانجی هوش اخلاقی، سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت. شماره ۴، ۲۳-۳۰
- ۲) بیانفر، فاطمه و حقانی، حمیده، ۱۴۰۰، رابطه مهارت های مثبت اندیشی با انگیزه پیشرفت و شادکامی و عزت نفس دانش آموزان دختر سال دوم هنرستان، چهارمین همایش بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، همدان
- ۳) جاهد، حسینعلی؛ حسینی، سیده اسماء؛ طغیانی دولت آبادی، زهرا؛ عبدالملکی، شایسته. (۱۳۹۹). رابطه اشتغال مادر با شادکامی و خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان، مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره ۱۳، شماره ۱، ۱۳۹۹، صص ۵۳-۶۱.
- ۴) حلیمی، صبورا؛ قربانعلی، آقا احمدی و لیال، کیادلیری. (۱۳۹۱). بررسی رابطه هوش اجتماعی با مهارت کارآفرینی دانشجویان دانشگاه آزاد شهرستان چالوس، دومین کنفرانس دانشجویی کارآفرینی کشور، تهران: دانشگاه شاهد.
- ۵) خالق خواه، علی؛ رضایی شریف، علی؛ شیخ الاسلامی، علی؛ پیرقلی، معصومه. (۱۳۹۸). رابطه ی بین هوش اجتماعی و خودکارآمدی با سبک حل مساله ی خلاق دانش آموزان، فصلنامه علمی، پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، دوره نهم، شماره یک، تابستان ۹۸، صص ۱۸۵-۲۰۰.
- ۶) خانی، لطفعلی و غفاری، مظفر و محمودی، اعظم و خانی، مهرانگیز، ۱۴۰۱، تحلیل نقش میانجی گری مسئولیت پذیری در تبیین تاثیر هوش اجتماعی بر شادکامی پرستاران
- ۷) خدپناهی، محمد کریم. (۱۳۹۳). انگیزش و هیجان. تهران: انتشارات سمت.
- ۸) دیناروند، علی، ۱۳۹۹، تاثیر آموزش هوش هیجانی بر سازگاری اجتماعی - فردی و شادکامی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر بندر امام خمینی (ره)، سومین کنفرانس بین المللی روانشناسی، مشاوره، تعلیم و تربیت، مشهد
- ۹) رجبی زاده، مرضیه. (۱۳۹۵). ارائه الگوی برنامه درسی تربیت دینی مبتنی بر یادگیری هوش هیجانی - اجتماعی در دوره متوسطه از دیدگاه معلم. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- ۱۰) رئیس، مرضیه؛ احمدی طهران، هدی؛ حیدری، سعیده؛ جعفریگلو، عصمت؛ عابدینی، زهرا و بطحایی، سید احمد (۱۳۹۲). ارتباط هوش معنوی با شادکامی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۱۳(۵): ۴۳۱-۴۴۰
- ۱۱) سمیعی نیا، اکرم و کاشی کار، انیسه، ۱۴۰۰، پیش بینی انگیزه پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان دختر بر اساس شادکامی، هشتمین همایش ملی تازه های روانشناسی مثبت، بندرعباس
- ۱۲) شقایق شیری، ولی الله و احمدی، محمدسعید، ۱۳۹۴، مقایسه ی انگیزش پیشرفت و ابعاد آن در نوجوانان خانواده های تک فرزند و چند فرزند، کنفرانس بین المللی علوم انسانی، روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران،
- ۱۳) صالحی عمران، ابراهیم و عابدینی بلترک، میمنت. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین شادکامی با موفقیت تحصیلی دانش آموزان در فضاهای آموزشی استان مازندران با تاکید بر نقش برنامه ریزی آموزشی. دو فصلنامه مطالعات برنامه ریزی آموزشی، دوره هفتم، شماره سیزدهم، بهار و تابستان ۱۳۹۷.
- ۱۴) عصاره، علیرضا؛ صالح صدق پور، بهرام؛ عربی، احمد. (۱۳۹۸). بررسی رابطه برنامه درسی زبان آموزی با مؤلفه های هوش اجتماعی دانش آموزان ابتدایی. فصلنامه روان شناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، سال پانزدهم، شماره پنجاه و سه، پاییز ۹۸، صص ۱۰۹-۱۳۹.
- ۱۵) فاطمه خیراللهی شاد، فاطمه؛ شریف، فاطمه؛ صراف، پریسا؛ محمدصالحی، نرگس؛ محمدیگی، ابولفضل. (۱۳۹۵). بررسی همبستگی شادکامی و سلامت روانی با تعدد فرزندان خانواده در دختران نوجوان. مجله دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه، دوره چهاردهم، شماره یازدهم، پی ۸۸، بهمن ۱۳۹۵.
- ۱۶) فریدونی، سمیه. (۱۳۹۸). واکاوی مفهوم خانواده مطلوب از دیدگاه دانش آموزان. فصلنامه خانواده و پژوهش شماره ۴۶.
- ۱۷) فیست، جس و فیست، گرگوری. (۱۳۹۳). نظریه های شخصیت. ترجمه یحیی سید محمدی. تهران: نشر روان.
- ۱۸) قدم پور، عزت اله؛ بیرانوند، کبری، ۱۳۹۴، اثر آموزش معاندرمانی بر شادکامی و سرزندگی تحصیلی دانش آموزان، نشریه: تازه های علوم شناختی، دوره ۱۹، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۶
- ۱۹) قربانی، زهره. (۱۳۹۳). روانشناسی مثبتگرا (علم فضائل و نیرومندیها) انتشارات: سپیده دانایی.

- ۲۰ کیامرثی، آذر و مومنی، سوپیل (۱۳۹۲). بررسی ارتباط سرمایه ی اجتماعی و شادکامی با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان دختر دبیرستانی. مجله ی روان شناسی مدرسه، بهار ۱۳۹۲.
- ۲۱ محمد رضایی، علی؛ حسینمنش، سیده زینب؛ مکوند حسینی، شاهرخ؛ اکبری، افضل. (۱۳۹۳). رابطه ی خالقیت هیجانی و خودکارآمدی با عملکرد تحصیلی؛ نقش میانجی انگیزه ی پیشرفت. فصلنامه ی علمی، پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۴(۳)، ۳۳-۵۳.
- ۲۲ منصوری، رقیه، ۱۳۹۸، پیش بینی سطح شادکامی بر اساس انگیزش
- ۲۳ وطنی، صباح و عباسپور، الهام و ویسی، بهنام و خرم، معصومه، ۱۳۹۹، تاثیر برنامه مثبت اندیشی بر سلامت معنوی، شادکامی دانشجویان
- ۲۴ هاشمی، سیداسماعیل، ماهور، حسین. (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش ذهن آگاهی بر شادکامی دانش آموزان. پژوهش های روان شناسی بالینی و مشاوره.